

Η χρήση της Παλαιάς Διαθήκης από τον Ιησού Χριστό

(Τό παρόν κείμενο –σέ κάποια σημεία– χρήζει ὀρθογραφικῆς διορθώσεως)

Εισαγωγή

Θα προσπαθήσουμε να παρουσιάσουμε, με παραδείγματα από τα Ευαγγέλια, τις τρεις παρακάτω θέσεις, τις οποίες θεωρώ αυτονόητες για κάθε ορθή ερμηνεία της Καινῆς Διαθήκης:

I. Κατά την κρίση του Κυρίου μας, η Παλαιά Διαθήκη **προεικόνιζε** τον ρόλο που Εκείνος επρόκειτο να παίξει, οδηγώντας το θείο σχέδιο για τη σωτηρία του ανθρώπου στην ένδοξη αποκορύφωσή του.

Ολόκληρη η Παλαιά Διαθήκη – «ο Μωυσής, οι Προφῆτες και οι Ψαλμοί», ὅπως τη χώρισε ὁ Ἰδιος (Λουκ. 24,44) – περιείχε «πράγματα που αφορούσαν τον Ἰδιο». Κατά συνέπεια, ἦταν **ο ζωτικός και καθοριστικός παράγοντας** για τη διαμόρφωση και εκπλήρωση της θεϊκῆς Του αποστολῆς.

II. Οι πολυάριθμες αναφορές στην Παλαιά Διαθήκη μέσα στη διδασκαλία του Κυρίου – είτε άμεσες είτε έμμεσες, είτε ρητές είτε υπαινικτικές, είτε διαφανείς είτε πιο κρυφές – αποτελούν **αδιάψευστη μαρτυρία** ὅχι μόνο της **εκτεταμένης γνώσης** Του για ὅλα τα μέρη της Παλαιάς Διαθήκης, ἀλλὰ και της **εκτίμησής Του** για αὐτή ως **αιώνια ἀλήθεια**: τον λόγο του Θεού, ὅπως αναφέρει και η Επιστολή προς Εβραίους, «λαληθέντα πάλαι προς τοὺς πατέρας ἐν τοῖς προφήταις πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως» (Εβρ. 1,1).

III. Η Παλαιά Διαθήκη ἦταν η **τελική και ἀπόλυτη αυθεντία**, στην οποία ο Κύριος απευθυνόταν **χωρίς καμία ἀπολογία** κατὰ τις αντιπαραθέσεις Του με τους αντιπάλους Του, προκειμένου να δικαιώσει τις αξιώσεις Του, να υπερασπιστεῖ την αυθεντία Του και να στηρίξει τις κρίσεις Του.

IV. Με βάση τα αποδεικτικά στοιχεία που παρατίθενται για τις παραπάνω τρεις θέσεις, θα ολοκληρώσω το κεφάλαιο αὐτό με **κριτική** ἀπέναντι στις προσπάθειες πολλών στη σύγχρονη εποχή να **παραμερίσουν ἢ τουλάχιστον να μειώσουν** δραστικά την εγκυρότητα του τρόπου με τον οποίο ο Κύριος αντιμετώπισε την Παλαιά Διαθήκη — **ειδικά στα σημεία εκείνα ὅπου ἔρχεται σε ἀντίθεση με τα δικά τους κριτικά συμπεράσματα** για την προέλευση και τη φύση των Εβραϊκῶν Γραφῶν.

I. Η Παλαιά Διαθήκη προεικόνιζε τον ρόλο του Ιησού Χριστού

Τα Ευαγγέλια, τα οποία δεν είναι ψυχολογικές μελέτες, δεν μας λένε **πώς** ή **πότε** ο Κύριός μας απέκτησε τη συνείδηση ότι ήταν ένα μοναδικό πρόσωπο με μια μοναδική αποστολή. Το μυστήριο της αναπτυσσόμενης συνείδησης Εκείνου που ήταν τέλειος Θεός όσο και τέλειος άνθρωπος θα παραμένει πάντα πέρα από τις δυνατότητες της περιορισμένης μας κατανόησης.

Ωστόσο, είναι διαφωτιστικό ότι **το μοναδικό περιστατικό** που καταγράφεται για την παιδική ηλικία του Κυρίου μας δείχνει ότι η Παλαιά Διαθήκη ήταν ήδη για Αυτόν, στην ηλικία των δώδεκα ετών, αντικείμενο όχι μόνο βαθιάς γενικής ενδιαφέροντος, αλλά και **προσωπικής σημασίας**. Ήταν ήδη συνειδητός ότι **ο Θεός ήταν Πατέρας Του με έναν μοναδικό τρόπο**, και ότι «η υπόθεση του Πατέρα Του» έπρεπε να είναι η **κύρια φροντίδα** της ζωής Του. Ήξερε επίσης ότι για να κατανοήσει την αποστολή αυτή, έπρεπε να μάθει **με κάθε δυνατό τρόπο** όλα όσα μπορούσαν να μαθευτούν για τις ενέργειες του Πατέρα Του με τον εκλεκτό λαό Ισραήλ, μέσα στον οποίο και Εκείνος είχε γεννηθεί.

Δεν είναι τυχαίο ότι οι γονείς Του Τον βρίσκουν, μετά τη γιορτή του Πάσχα, **στο Ναό, να κάθεται ανάμεσα στους διδασκάλους, ρωτώντας τους ερωτήσεις** (Λουκ. 2:46). Ποιος μπορεί να αμφιβάλλει ότι πολλές από τις ερωτήσεις Του αφορούσαν το τελετουργικό του Πάσχα, την ελπίδα του Ισραήλ για τον Μεσσία, και αν τα σημεία των καιρών υποδήλωναν πως **η έλευσή Του ήταν άμεση**;

Όπως και να 'χει, όταν η ευαγγελική αφήγηση συνεχίζεται ξανά, ο Κύριος είναι περίπου **τριάντα ετών**. Μαθαίνει στο ξυλουργείο της Ναζαρέτ ότι η **φωνή της προφητείας** αντηχεί ξανά: **ο Ιωάννης ο Βαπτιστής** καλεί το Ισραήλ να επιστρέψει στον Κύριο, όπως οι προφήτες έκαναν παλαιότερα. Αλλά τώρα, το κάλεσμα γίνεται με **ξεχωριστή επείγουσα σημασία**, γιατί η **Βασιλεία του Θεού είναι πλησίον**, και **κάποιος έρχεται που θα βαπτίζει με Πνεύμα και φωτιά** – δηλαδή, με θεϊκή δύναμη και θεϊκή κρίση.

Ο Κύριός μας, φαίνεται, **αναγνωρίζει αμέσως τη σημασία** της εμφάνισης του Ιωάννη. Καθώς η Παλαιά Διαθήκη είχε γίνει **μέρος του εαυτού Του**, καταλαβαίνει ότι **μέσα από τον Ιωάννη εκπληρώνεται ο λόγος του Μαλαχία**: «Ιδού, εγώ αποστέλλω προς εσάς τον Ηλία τον προφήτη πριν έρθει η ημέρα του Κυρίου η μεγάλη και επιφανής» (Μαλ. 4:5).

Ο Ιωάννης **αρνιόταν** να θεωρηθεί ο ίδιος ως άλλος Ηλίας (Ιω. 1:21), αλλά ο Ιησούς τον **αναγνωρίζει ως τέτοιο**, όπως φαίνεται όταν λέει στους μαθητές

Του: «Ο Ηλίας ήλθε ήδη και έπραξαν εις αυτόν όσα ηθέλησαν, καθώς είναι γεγραμμένον περί αυτού» (Μάρκ. 9:13).

Δεν υπάρχει **άμεση προφητεία** στην Παλαιά Διαθήκη για το μαρτύριο του Ιωάννη, αλλά ο Ηλίας **προτύπωνε** τον προπομπό του Μεσσία, και ο Ιησούς αναγνωρίζει ότι ο Ιωάννης υπέφερε **την ίδια μοίρα** που είχαν ετοιμάσει οι εχθροί του Ηλία. Στην **Ηρωδιάδα** βρήκε τη δική του **Ιεζάβελ** (Α΄ Βασ. 19:2, 10).

Ο Κύριος **ταυτίστηκε πλήρως** με αυτήν την εθνική επιστροφή του Ισραήλ προς τον Θεό. Αν και **δεν είχε προσωπική αμαρτία**, παρουσιάστηκε **για να βαπτιστεί από τον Ιωάννη** ως πράξη **αντιπροσωπευτικής μετάνοιας**. Η σημασία της **βάπτισής Του**, για τον σκοπό της παρούσας μελέτης, βρίσκεται **στο μήνυμα από τον ουρανό** που άκουσε καθώς βγήκε από το νερό: «Συ είσαι ο Υιός μου ο αγαπητός· εν σοί ευδόκησα».

Η φωνή ήταν η **ίδια φωνή** που είχε ακούσει μέσα από τον Ψαλμωδό και τους Προφήτες, και εξακολουθούσε να μιλάει **την ίδια γλώσσα**. Εδάφια που στέκονταν **χωριστά** στην Παλαιά Διαθήκη — ένα μέρος από έναν ψαλμό και ένα απόσπασμα από τον Ησαΐα — **συνενώθηκαν** για να Του δοθεί ένα **προσωπικό μήνυμα** που είχε άμεση εφαρμογή: Ήταν ο Μοναδικός Υιός του Θεού και είχε **εκλεγεί** από τον Πατέρα Του για να ενσαρκώσει πλήρως τον ρόλο του **ιδανικού Δούλου του Θεού** (Ψαλμ. 2:7· Ησ. 42:1).

Αυτό σήμαινε πως η επίγεια αποστολή Του θα είχε **δύο όψεις**:

1. Θα αποδείκνυε πως ήταν **Υιός του Θεού** μέσω της θεϊκής Του δύναμης·
2. Και θα πρόσφερε τον εαυτό Του στην υπηρεσία της ανθρωπότητας, **μέχρι θανάτου**.

Οι **πειρασμοί** που ακολούθησαν αμέσως ήταν πειρασμοί να **δώσει έμφαση μόνο στο πρώτο μέρος** του μηνύματος, **παρακάμπτοντας** τον δρόμο του πόνου και της θυσίας.

- Να τερματίσει πρόωρα τη νηστεία Του,
- Να αποπειραθεί να κερδίσει τη λαϊκή αποδοχή μέσω θεαματικής πράξης,
- Να αποφύγει τον δύσκολο δρόμο του σταυρού **συμμαχώντας με το κακό** για να επιτύχει τον σκοπό του Θεού.

Αλλά η Παλαιά Διαθήκη είχε γίνει **τόσο ισχυρή πνευματική πανοπλία**, που **σε κάθε πειρασμό** Του προσέτρεχε **ο λόγος του Θεού** όπως είχε δοθεί

στο Ισραήλ κατά τους πειρασμούς στην έρημο του Σινά (Ματθ. 4:1-10). Ο Χριστός **ανταποκρίθηκε** με τα ίδια λόγια που δόθηκαν στο λαό Του:

- «Ο άνθρωπος δεν ζει μόνο με άρτον αλλά με κάθε λόγο που εκπορεύεται από το στόμα του Θεού» (Δευτ. 8:3).
- «Δεν θα πειράξεις Κύριον τον Θεόν σου» (Δευτ. 6:16).
- «Κύριον τον Θεόν σου θα προσκυνήσεις, και αυτώ μόνω λατρεύσεις» (Δευτ. 6:13 / 5:9).

Τα **θαυμαστά έργα** του Κυρίου μας, τόσο χαρακτηριστικά του πρώτου μέρους της διακονίας Του, **δεν εκτελέστηκαν τυχαία**, ούτε μόνο από ανθρωπιστική διάθεση, αν και η **συμπόνια Του για τους αμαρτωλούς και πάσχοντες** ήταν απεριόριστη. Πίσω από τις πράξεις Του υπήρχε η **συνείδηση** ότι έκανε **ακριβώς ό,τι είχε προφητευθεί** στην Αγία Γραφή ότι ο Δούλος του Θεού θα έκανε.

Όπως είπε και στην **συναγωγή της Ναζαρέτ**, η **προφητεία του Ησαΐα 61:1** εκπληρωνόταν **στο πρόσωπό Του**. Τα δικά Του θαυμαστά έργα **δεν μπορούσαν να διαχωριστούν** από το **ευαγγέλιο** που είχε έρθει να κηρύξει στους **ταπεινούς και δεκτικούς** –ένα **ευαγγέλιο ελευθερίας από τα δεσμά της αμαρτίας** (Λουκ. 4:18).

Όταν ο **Ιωάννης ο Βαπτιστής**, μέσα από τη φυλακή, ρώτησε: «Εσύ είσαι ο ερχόμενος ή να προσδοκούμε άλλον;», ο Ιησούς απάντησε **παραπέμποντας στα έργα Του** ως **άμεση εκπλήρωση των προφητειών του Ησαΐα** (Ματθ. 11:5 – Ησ. 35:5-6).

Η **Καπερναούμ**, που είδε αυτά τα θαύματα αλλά **απέτυχε** να κατανοήσει τη σημασία τους λόγω **υπερηφάνειας**, κρίθηκε **άξια χειρότερης τιμωρίας** ακόμη και από τα Σόδομα και τα Γόμορρα. Την καταδίκασε με τα ίδια λόγια που είχε χρησιμοποιήσει ο Θεός για να καταδικάσει τη **Βαβυλώνα** μέσα από τον **Ησαΐα**: «Και εσύ, Καπερναούμ, μήπως θα υψωθείς μέχρι τον ουρανό; Μέχρι τον Άδη θα κατεβείς» (Ματθ. 11:23· Ησ. 14:13,15).

Αυτή η **απόρριψη** δεν ήταν **έκπληξη** για τον Κύριο. Ήξερε ότι η παρουσία Του στη γη θα **δημιουργούσε διχασμούς**, ακόμη και μέσα στην **οικογένεια**. Τη φύση αυτών των διαιρέσεων την **περιέγραψε** με τα λόγια του **Μιχαΐα**: «Ηρθα να βάλω τον άνθρωπο ενάντια στον πατέρα του, και την κόρη ενάντια στη μητέρα της» (Ματθ. 10:35· Μιχ. 7:6).

Στην **σημιτική έκφραση**, περιγράφεται το αναπόφευκτο αποτέλεσμα σαν να ήταν **σκοπός**.

Παρά τα πολλά και μεγάλα Του έργα, ο Κύριος Ιησούς ήξερε ότι ο **ύψιστος σκοπός** της αποστολής Του ήταν να **δώσει τη ζωή Του ως λύτρο** για πολλούς. Ήδη από νωρίς υπαινίχθηκε αυτό το τέλος, όταν αναφέρθηκε στην **ανύψωση του χάλκινου όφεως** από τον Μωυσή (Ιω. 3:14), ως **σύμβολο της δικής Του σταύρωσης** που θα έφερνε **σωτηρία από την αμαρτία**.

Μπορούσε λοιπόν δικαίως να πει ότι υπήρχε εδώ **κάτι μεγαλύτερο** από τον Σολομώντα (Λουκ. 11:31), και **μεγαλύτερο** από τον Ιωνά (Λουκ. 11:32) – διότι **ο Ίδιος έφερνε συγχώρηση και αιώνια ζωή** σε όσους μετανοούσαν.

Όμως, **μόνο μετά την ομολογία του Πέτρου** στην Καισάρεια του Φιλίππου ο Κύριος μίλησε **ρητά** για τον θάνατό Του. Κατά τη **Μεταμόρφωση**, έξι ημέρες αργότερα, **ο Ίδιος ο Ιησούς** κατανόησε βαθύτερα — στη μυστική συνομιλία Του με **τον Μωυσή και τον Ηλία** — ότι η **νέα έξοδος** του λαού του Θεού από τη **δουλεία της αμαρτίας** δεν μπορούσε να συμβεί όπως εκείνη του Μωυσή από την Αίγυπτο, **πριν από τον θάνατο του λυτρωτή**. Ούτε μπορούσε Εκείνος να **αναληφθεί** στον ουρανό όπως ο Ηλίας, **χωρίς πρώτα να πεθάνει**.

«Έπρεπε ο Χριστός να πάθει και έτσι να εισέλθει στη δόξα Του» (Λουκ. 24:26). Ο Κύριος **δεν έπαψε ποτέ** να είναι ο **Βασιλιάς του Ισραήλ**, παρότι ήταν **ο Πάσχων Δούλος του Θεού**. Αντιθέτως, ήταν **μέσα από τα πάθη Του**, μαρτυρώντας την **αλήθεια της αγάπης του Θεού για τους αμαρτωλούς**, που **βρίσκεται η βασιλεία Του**.

Ωστόσο, ήταν σημαντικό να μην **παρερμηνευθεί** η φύση της βασιλείας Του. Όταν ο **λαός της Ιερουσαλήμ** βγήκε να Τον υποδεχθεί την Κυριακή των Βαΐων με φοινικόκλαδα, φωνάζοντας: «Ευλογημένος ο ερχόμενος εν ονόματι Κυρίου, ο Βασιλεύς του Ισραήλ», εκείνος **επίτηδες**, όπως υπονοεί η αφήγηση του Ιωάννη, **βρήκε ένα μικρό γαϊδουράκι και ανέβηκε πάνω του**, για να εισέλθει στην πόλη **σύμφωνα με την προφητεία του Ζαχαρία**: «Ιδού ο Βασιλεύς σου έρχεται προς σε, δίκαιος και σωτήριος· πράος και καθήμενος επί όνου» (Ιω. 12:12-15· Ζαχ. 9:9).

Η **βασιλεία Του** ήταν στην πραγματικότητα μια **βασιλεία καρδιάς**, όπου μπορούσε να **βασιλεύει στις ψυχές των ανθρώπων** ως **τέλειος Αρχιερέας**, που **εγκαθίδρυσε νέα διαθήκη** με τον Θεό, **επικυρωμένη με το ίδιο Του το αίμα**.

Αυτή την **μεγάλη αλήθεια** την εξέφρασε **δυναμικά στο Μυστικό Δείπνο**, όπου, πάνω στο φόντο της **πασχαλινής εορτής** της Παλαιάς Διαθήκης, **έκοψε άρτο** και τους είπε πως είναι **σύμβολο του σώματός Του**, και **έδωσε**

κρασί λέγοντας: «Τούτο είναι το αίμα μου της διαθήκης το εκχυνόμενον υπέρ πολλών» (Μάρκ. 14:24).

Αν και **ορισμένα χειρόγραφα δεν περιέχουν τη λέξη "νέα"**, η δήλωση είναι σαφής: Ο Ιησούς **ήταν απολύτως συνειδητός** ότι με τον θάνατό Του θα επιτυγχανόταν **τελική άφεση αμαρτιών**. Εκπλήρωνε έτσι τη **μεγάλη προφητεία του Ιερεμία** για τη **νέα διαθήκη** (Ιερ. 31:33-34). Επίσης, η **επιρροή** του Ησ. 53:11 —«ο δίκαιος δούλος μου θα δικαιώσει πολλούς»— είναι **προφανής** στη φράση «εκχυνόμενον υπέρ πολλών».

Καθώς πλησίαζε προς τον **σταυρό Του**, η **Παλαιά Διαθήκη γινόταν το φως Του** για να κατανοήσει και να ερμηνεύσει όσα συνέβαιναν. Πολλές φορές **προέβλεπε γεγονότα** μέσα από τις προφητείες και **δεν ξαφνιαζόταν**. Άλλες φορές, όσα Τον ταράζανε αρχικά, **ανακουφίζονταν** όταν θυμόταν ότι όλα έπρεπε να γίνουν **κατά τας Γραφάς**.

Καθ' οδόν προς το **Όρος των Ελαιών**, προειδοποίησε τους μαθητές Του: Είναι ο **Ποιμένας** και αυτοί το **μικρό ποίμνιο**, αλλά τα πρόβατα **θα διασκορπιστούν προσωρινά**.

Το ήξερε αυτό γιατί ήταν γραμμένο στον Ζαχαρία: «Θα πατάξει τον ποιμένα και θα διασκορπισθούν τα πρόβατα» (Ζαχ. 13:7). Ο ίδιος **προσαρμόζει ελαφρώς** το χωρίο: «**Εγώ** θα πατάξω», για να δείξει ότι **ο Πατέρας Του** ήταν **ο τελικός πρωταγωνιστής** στα πάθη Του — όπως και ο Ησαΐας είχε προφητεύσει: «Ο Κύριος ηθέλησε να τον συντρίψει· τον ταπείνωσε» (Ησ. 53:10).

Το ότι ένας από τους **δώδεκα μαθητές Του** — με τον οποίο **είχε μοιραστεί τόσα** — θα ήταν **ο προδότης**, Του ήταν **πολύ οδυνηρό**. Αλλά το είχε πει στους μαθητές Του στο Ανώγειο: «Ο τρώγων μετ' εμού τον άρτον, ύψωσε εναντίον μου πτέρναν» (Ιω. 13:18· Ψαλμ. 41:9).

Μπορούσε να **φυλάξει τους έντεκα** από τον πονηρό, αλλά **ένας ήταν προορισμένος να χαθεί**, «για να εκπληρωθεί η Γραφή» (Ιω. 17:12).

Η **σύλληψή Του**, από ιερείς και πρεσβυτέρους **σαν να ήταν ληστής**, Του προκάλεσε αρχικά απορία: «Βγήκατε με μαχαίρια και ρόπαλα, σαν να πιάνετε ληστή;»

Αλλά αμέσως **υπέταξε την ανθρώπινη αντίδραση** στο θέλημα του Θεού: «Αλλά για να **εκπληρωθούν οι Γραφές**» (Μάρκ. 14:49). Μπορούσε να καλέσει **δώδεκα λεγεώνες αγγέλων**, αλλά υπέκυψε, λέγοντας: «Πώς λοιπόν θα εκπληρωθούν οι Γραφές, ότι έτσι πρέπει να γίνει;» (Ματθ. 26:54).

Ακόμα και στον **κήπο της Γεθσημανής**, **έπινε το ποτήρι της οργής του Κυρίου** (Ησ. 51:22), στη **δίκη Του** ενώπιον του Καϊάφα, επικαλέστηκε Ψαλμό και Δανιήλ: «Θα δείτε τον Υιό του ανθρώπου να κάθεται στα δεξιά της δύναμης και να έρχεται επί των νεφελών του ουρανού» (Ματθ. 26:64 · Ψαλμ. 110:1, Δαν. 7:13).

Στο **Γολγοθά**, ενθυμούμενος ότι ο **Δούλος του Θεού** έπρεπε να «μεσιτεύσει για τους αμαρτωλούς» (Ησ. 53:12), προσευχήθηκε: «Πάτερ, συγχώρησέ τους· δεν ξέρουν τι κάνουν» (Λουκ. 23:34).

Στον **σταυρό**, μέσα στην **απόλυτη εγκατάλειψη**, χρησιμοποίησε τα λόγια του Ψαλμωδού με νέα ένταση: «Θεέ μου, Θεέ μου, γιατί με εγκατέλειψες;» (Ψαλμ. 22:1).

Και τέλος, **παρέδωσε την ψυχή Του** με λόγια γνωστά Του από παλιά: «Εις χείρας σου παραδίδω το πνεύμα μου» (Λουκ. 23:46).

Καταληκτική σκέψη

Έτσι, σε κάθε κρίσιμη στιγμή της επίγειας διακονίας Του, η **Παλαιά Διαθήκη** ήταν:

- Στην **καρδιά Του** αν όχι στα χέρια Του,
 - Στη **σκέψη Του** αν όχι στα χείλη Του,
 - Ο **καθοριστικός παράγοντας** στην πορεία Του και
 - Η **μόνη γλώσσα** με την οποία μπορούσε να ερμηνευτεί το έργο Του.
-

II. Πολυάριθμες αναφορές στην Παλαιά Διαθήκη

Όταν εξετάζουμε τη χρήση της Παλαιάς Διαθήκης από τον Κύριό μας για την εικονογράφηση της γενικότερης διδασκαλίας Του, δύο πράγματα μας εντυπωσιάζουν αμέσως. Πρώτον, παρατηρούμε ότι το "λατομείο" από το οποίο αντλούνται αυτές οι εικόνες είναι τόσο μεγάλο όσο η ίδια η Παλαιά Διαθήκη. Γίνεται φανερό ότι ο Κύριός μας είχε ολόκληρη τη συλλογή των Εβραϊκών Γραφών υπό την εξέτασή Του και στη διάθεσή Του, όταν διαπιστώνουμε ότι, στην προειδοποίησή Του πως το αίμα όλων των προφητών που χύθηκε από την αρχή του κόσμου θα ζητηθεί από τη γενιά την οποία απηύθυνε, προσθέτει τη χαρακτηριστική φράση: «από το αίμα του Άβελ έως το αίμα του Ζαχαρία, ο οποίος φονεύθηκε μεταξύ του θυσιαστηρίου και του ναού» (Λουκάς 11:51). Διότι η καταγραφή του φόνου του Άβελ βρίσκεται στην αρχή της Γένεσης, του πρώτου βιβλίου του Εβραϊκού Κανόνα, και εκείνη του Ζαχαρία στο Β' Χρονικών, το βιβλίο με το οποίο κλείνουν οι Εβραϊκές Γραφές (Β' Χρον. 24:21).

Είναι επίσης σημαντικό να σημειωθεί ότι, όταν ο Κύριος επικαλείται ένα εδάφιο από τους Ψαλμούς που αναφέρεται στους κριτές του Ισραήλ ως «θεούς» (Ψαλμός 82:6), επιβεβαιώνει ότι η δήλωση αυτή είναι αληθινή επειδή προέρχεται από ένα βιβλίο που αποτελεί μέρος της Γραφής, και η Γραφή διαθέτει απόλυτη εξουσία, τέτοια που «δεν δύναται να λυθεί». Είναι έγκυρη σε όλα της τα μέρη (Ιωάν. 10:34-36). Αν και η έκφραση «η Γραφή» στον ενικό φαίνεται πάντοτε να αναφέρεται σε κάποιο συγκεκριμένο απόσπασμα της Αγίας Γραφής, ενδέχεται τα λόγια στο Ιωάν. 10:35 που αποδίδονται στην Α-ναθεωρημένη Στερεότυπη Μετάφραση ως «και η Γραφή δεν δύναται να λυθεί» να σημαίνουν «και η Γραφή δεν μπορεί να διασπαστεί». Αν αυτό ισχύει, τότε ο Κύριος, σε αυτό το σημείο, θα καταδίκασε οποιαδήποτε επιλεκτική μεταχείριση της Γραφής. Πρέπει να ιδωθεί και να αντιμετωπιστεί ως ένα όλο.

Δεύτερον, δεν μπορούμε παρά να εντυπωσιαστούμε από τη φοβερή σοβαρότητα με την οποία ο Κύριος μιλά, καθώς ανακαλεί τις καταστροφές που έπληξαν τόσο τον αρχέγονο κόσμο γενικά, όσο και τον Ισραήλ ειδικότερα, κατά τις ημέρες της μεγαλύτερης ανομίας του. Αυτές τις παρουσιάζει ως αδιαμφισβήτητη απόδειξη της καταστροφής που είναι αναπόφευκτη για κάθε πολιτισμό που θεμελιώνεται στην ανθρώπινη υπερηφάνεια, και της τελικής τιμωρίας που περιμένει τον αμετανόητο αμαρτωλό. Όταν θέλει να διδάξει στους ανθρώπους τη φύση της αληθινής πνευματικής δόξας –της δόξας του να εκτελεί κανείς το θέλημα του Θεού χωρίς επιδεικτικότητα– την αντιπαραβάλλει με την τεχνητή δόξα, για την οποία οι άνθρωποι τόσο συχνά

και τόσο πυρετωδώς αγωνίζονται: τη δόξα που επιτυγχάνεται μέσα από την συνειδητή επιδίωξη εντυπωσιασμού και τη σπάταλη επίδειξη πλούτου· τη δόξα που τρέφεται από την αγάπη για την πολυτέλεια και τη δίψα για εξουσία.

Συνδυάζοντας μια ευαίσθητη εκτίμηση της φύσης ως έργο του Θεού με μια βαθιά κατανόηση των Γραφών ως λόγου του Θεού, αντιπαραθέτει τη δόξα ενός απλού λουλουδιού της Παλαιστίνης με τη δόξα της βασιλείας του Σολομώντα, κατά την οποία ο πλούτος των μεταλλείων και των δασών χυνόταν στην Ιερουσαλήμ για την πραγματοποίηση του τεράστιου οικοδομικού προγράμματος του βασιλιά – ενός προγράμματος που έφερε εξωτερική δόξα αλλά όχι μόνιμη ευλογία στον Ισραήλ. «Ούτε ο Σολομών με όλη του τη δόξα δεν ντύθηκε όπως ένα από αυτά» (Ματθ. 6:29).

Όταν, επιπλέον, ο Κύριός μας ήθελε να τονίσει πόσο εύκολα η ενασχόληση με τις υποθέσεις αυτής της ζωής τυφλώνει την ψυχή ως προς την αναπόφευκτη έλευση της τελικής κρίσης, υπενθυμίζει στους ακροατές Του πώς οι άνθρωποι έτρωγαν και έπιναν, παντρεύονταν και δίνονταν σε γάμο, μέχρι την ημέρα που ο Νώε μπήκε στην κιβωτό και ήρθε ο κατακλυσμός και τους αφάνισε (Λουκάς 17:27).

Ομοίως, όταν ήθελε να προειδοποιήσει τους ανθρώπους για τον κίνδυνο της ηθικής οπισθοδρόμησης και της πνευματικής υποχώρησης, υπενθύμιζε στη μνήμη τους τη **συντομότερη βιογραφία στον κόσμο**, η οποία περιλαμβάνεται στην Παλαιά Διαθήκη μέσα σε μία μόνο πρόταση (Γέν. 19:26), και επαναλαμβάνεται από τον Ίδιο με **τρεις διαπεραστικές λέξεις**: «Θυμηθείτε τη γυναίκα του Λωτ» (Λουκάς 17:32).

Πόσο φυσικά και αυθόρμητα ανακαλούσε στη σκέψη Του αυτές τις παραδειγματικές πράξεις θείας κρίσεως, ως απτές εικόνες των αληθειών που επιθυμούσε να υπογραμμίσει· και τώρα που έχουν αποκτήσει θέση τόσο στην Καινή όσο και στην Παλαιά Διαθήκη, έχοντας λάβει το **imprimatur** του ενσαρκωμένου Υιού του Θεού, με πόση επιπλέον σοβαρότητα οφείλουν να μιλούν το μήνυμά τους σε όλους όσοι έχουν αυτιά να το ακούσουν.

Καμία εξωτερική ευσέβεια, ακόμη και μέσα στα όρια ενός ιερού κτηρίου, δεν μπορεί να καταστήσει τον αμετανόητο αμαρτωλό άτρωτο απέναντι στη θεία κρίση· μια αλήθεια στην οποία ο ίδιος ο Κύριος έδωσε έκφραση μέσα από μια συμβολική πράξη μεγάλης ισχύος, όταν **έδωξε τους αργυραμοιβούς από τον ναό**, επειδή μετέτρεπαν αυτό που ο Θεός προόριζε να είναι — κατά τα λόγια του Ησαΐα — «οίκος προσευχής για όλα τα έθνη» (Ησ. 56:7) σε τόπο όπου προσπαθούσαν να καθησυχάσουν τις συνειδήσεις τους έπειτα

από απατηλές πρακτικές — μια «σπηλιά ληστών», όπως την περιέγραψε ο Ιερεμίας (Ιερ. 7:11).

Τέτοιες άμεσες αναφορές στην Παλαιά Διαθήκη ξεχωρίζουν τόσο καθαρά στη διδασκαλία του Κυρίου μας, ώστε κανένας αναγνώστης δεν μπορεί να τις παραβλέψει. Υπάρχουν, ωστόσο, και άλλες αναφορές, **πιο έμμεσες και λεπτές**, των οποίων η σημασία δεν είναι τόσο εύκολα αντιληπτή — ακόμη και από τον προσεκτικό μελετητή· και σε μερικές από αυτές θα ήθελα τώρα να επιστήσω την προσοχή.

Κανένας αναγνώστης δεν μπορεί, για παράδειγμα, να μη διαπιστώσει ότι όταν ο Κύριος παραθέτει τα λόγια του Ψαλμωδού: **«Ο λίθος τον οποίον απέρριψαν οι οικοδόμοι, αυτός έγινε κεφαλή γωνίας»** (Λουκάς 20:17· Ψαλμός 118:22), τα βλέπει ως προφητεία της νίκης που θα ακολουθήσει τη δική Του απόρριψη.

Δεν είναι, ωστόσο, τόσο φανερό —αλλά είναι εξίσου αληθινό— ότι στα επόμενα λόγια, όπως καταγράφονται από τον Άγιο Λουκά, αντλεί από άλλο απόσπασμα της Γραφής (Ησαΐας 8:14-15) για να εικονογραφήσει μια συμπληρωματική αλήθεια. Όπως ο Ησαΐας δίδασκε ότι ο Κύριος των Δυνάμεων ήταν όχι μόνο καταφύγιο για όσους Τον φοβούνται, αλλά και «λίθος προσκόμματος και πέτρα σκανδάλου» για όσους Τον παραμελούσαν ή Τον πλησίαζαν με εσφαλμένο πνεύμα, έτσι και ο Κύριος δήλωνε ότι **όποιος έθετε τον εαυτό του σε εκούσια αντίθεση προς Εκείνον**, που ήταν ο «κεφαλαιώδης λίθος» στο θείο οικοδόμημα, δηλαδή τον αληθινό Ισραήλ του Θεού, θα διαπίστωνε ότι αυτός ο λίθος θα έπεφτε πάνω του για κρίση.

«Πάς ο πεσών επ' εκείνον τον λίθον θα συντριβεί· εφ' ον δ' αν πέσει, θα κατασυντριβεί αυτόν ως λεπτόν κονιορτόν» (Λουκάς 20:18).

Ούτε είναι ευρέως γνωστό το γεγονός ότι υπάρχουν ορισμένες λεπτομέρειες στις παραβολές του Κυρίου μας, οι οποίες αποκτούν πολύ μεγαλύτερο νόημα όταν ερμηνευθούν υπό το φως της Παλαιάς Διαθήκης. Γιατί, για παράδειγμα, ο πατέρας του άσωτου υιού διέταξε να τοποθετηθεί δαχτυλίδι στο χέρι του και να ντυθεί με την καλύτερη στολή; (Λουκ. 15:22). Η απάντηση είναι ξεκάθαρη: το δαχτυλίδι ήταν σημάδι της αποκατεστημένης υιότητας του, όπως και το δαχτυλίδι με τη σφραγίδα που έδωσε ο Φαραώ στον Ιωσήφ ήταν ένδειξη ότι ο Ιωσήφ κατείχε αναγνωρισμένη θέση στο βασιλικό παλάτι και είχε εξουσιοδοτηθεί με τη βασιλική εξουσία (Γέν. 41:42)· και το να ντυθεί κανείς με πλούσια ενδύματα ήταν σημάδι ότι η ανομία του είχε συγχωρηθεί, όπως συνέβη στις ημέρες του προφήτη Ζαχαρία, όταν ο άγγελος του Κυρίου αντιμετώπισε τον Ιησού τον αρχιερέα και είπε σε εκείνους

που στέκονταν μπροστά του: «Αφαιρέσατε τα ρυπαρά ενδύματα απ' αυτόν» και κατόπιν είπε στον Ιησού: «Ίδού, αφάιρεσα την ανομία σου από πάνω σου και θα σε ντύσω με λαμπρά ενδύματα» (Ζαχ. 3:4).

Μια άλλη παρόμοια έμμεση αναφορά στην Παλαιά Διαθήκη ίσως εντοπίζεται στην παραβολή του Μεγάλου Δείπνου. Όταν διαβάζουμε στη διήγηση του Λουκά τις δικαιολογίες που προβάλλουν τρεις από εκείνους που αρνήθηκαν την ευγενική πρόσκληση, ίσως αρχικά να σκεφτούμε πως ήταν λογικές. Ίσως μάλιστα ιδιαίτερα να το νιώσουμε στην περίπτωση του ανθρώπου που είπε: «Γυναίκα νυμφεύθηκα και διά τούτο δεν δύναμαι να έλθω» (Λουκ. 14:20). Φαίνεται υπερβολικό να αναβληθεί ο μήνας του μέλιτος για να παρευρεθεί ο νυμφίος σ' ένα δείπνο! Και αυτός ο άνθρωπος ίσως να θεωρούσε ότι είχε και το νόμο με το μέρος του, αφού δεν είναι γραμμένο: «Όταν κάποιος νυμφευθεί γυναίκα, δεν θα βγει εις πόλεμον, ούτε θα του επιβληθεί δημόσιο καθήκον»; (Δευτ. 24:5). Το γεγονός όμως ότι στη συγκεκριμένη παραβολή αυτή η δικαιολογία απορρίπτεται από τον Κύριο, δείχνει ξεκάθαρα ότι δεν πρόκειται για ένα συνηθισμένο δείπνο: η πρόσκληση ήταν για να φάγουν «άρτο εν τη βασιλεία του Θεού» (Λουκ. 14:15), και όταν ο Θεός προσκαλεί, η απάντηση πρέπει να είναι άμεση, ξεκάθαρη και χωρίς όρους.

Κατ' αντίστοιχο τρόπο, όταν διαβάζουμε στην παραβολή του σπόρου που αυξάνει μυστικά, ότι ο σπόρος έγινε δέντρο με μεγάλους κλάδους «ώστε τα πετεινά του ουρανού να δύνανται να κατασκηνώσωσι υπό την σκιάν αυτού» (Μάρκ. 4:32), οι λέξεις αυτές δεν είναι απλώς ενισχυτική γλώσσα για να υπογραμμιστεί η αντίθεση μεταξύ μικρής αρχής και μεγάλου αποτελέσματος. Είναι αναφορά στον παγκόσμιο χαρακτήρα της βασιλείας του Θεού, βασισμένη στην ερμηνεία του Δανιήλ στο όραμα του Ναβουχοδονόσορ για «το δέντρο επί των κλάδων του οποίου τα πετεινά του ουρανού είχαν κατοικία» (Δαν. 4:21).

Ομοίως, η παραβολή του σπόρου που αυξάνει μυστικά (Μάρκ. 4:26-29) μετατρέπεται σε παραβολή κρίσης λόγω των τελικών λόγων: «βάλλει το δρέπανον διότι ήλθεν ο θερισμός», που αποτελούν παράθεση από τον Ιωήλ (3:13), ένα απόσπασμα που απεικονίζει τη θεία κρίση και το οποίο επαναχρησιμοποιείται στην Αποκάλυψη 14:15.

Η δραματική κορύφωση της παραβολής του πλουσίου που πλούτισε ανόητα (Λουκ. 12:20), φαίνεται να έχει επηρεαστεί από το ερώτημα στο Ιώβ 27:8: «Τι ωφελείται ο ασεβής, κι αν αποκτήσει πλούτο, όταν ο Θεός του αφαιρέσει την ψυχή;».

Τέλος, στην παραβολή των κακών γεωργών, για να κατανοηθεί σωστά, πρέπει να αναγνωριστεί ότι ο αμπελώνας συμβολίζει τον λαό του Θεού, τον Ισραήλ, προς τον οποίον εστάλη ο Υιός, μόνο για να τον πετάξουν έξω και να τον θανατώσουν. Ο Κύριος κάνει αυτήν την ταύτιση πολύ σκόπιμα, περιγράφοντας τον αμπελώνα στην αρχή της διήγησης με τη γλώσσα που χρησιμοποιεί ο Ησαΐας για τον Ισραήλ (Μάρκ. 12:1· Ησ. 5:1-2). Σε αυτές τις τελευταίες περιπτώσεις, θα ήταν παραπλανητικό να ισχυριστεί κάποιος σχολιαστής ότι οι ευαγγελιστές επαναδιατύπωσαν τις ιστορίες για να ταιριάζουν με τα κείμενα της Παλαιάς Διαθήκης. Δεν υπάρχει λόγος να μην υποθέσουμε ότι ο ίδιος ο Κύριος αφηγήθηκε έτσι τις ιστορίες, ώστε να μεταδώσουν στους ακροατές αυτά τα νοήματα.

Υπάρχουν και άλλα χωρία στα οποία η συνειδητοποίηση ότι η γλώσσα του Κυρίου επηρεάζεται από την Παλαιά Διαθήκη δίνει φως και χρώμα στα λόγια Του, και μας επιτρέπει να τα κατανοήσουμε βαθύτερα. Για παράδειγμα, η περίφημη διδασκαλία περί μη αντίστασης στο κακό κατά το Κήρυγμα στο Όρος (Ματθ. 5:39-40), αποκτά μεγαλύτερο βάθος όταν συνειδητοποιούμε ότι διατυπώνεται με όρους του Ησαΐα για τον ιδανικό δούλο του Θεού: «Εις τον τύποντά με έδωκα την ράχιν μου και τας σιαγόνας μου εις τους μαδίζοντας· δεν έκρυψα το πρόσωπό μου από ατιμίας και εμπτυσμού» (Ησ. 50:6). Καθώς ο χαρακτήρας του ιδανικού δούλου έχει φανερωθεί έμπρακτα μόνο σε ένα πρόσωπο, τον Ιησού Χριστό, υπενθυμιζόμαστε ότι η διδασκαλία στο Όρος δεν είναι γενικός ηθικός κανόνας για όλους, αλλά **ιδανικό προσωπικού χαρακτήρα**, στο οποίο καλείται να φτάσει κάθε πιστός, καθώς ο Χριστός μορφώνεται μέσα του μέσω του Αγίου Πνεύματος.

Ή πάλι, όταν ο Κύριος δηλώνει ότι, «εάν εγώ δια του δακτύλου του Θεού εκβάλλω τα δαιμόνια, άρα έφθασε εις εσάς η βασιλεία του Θεού» (Λουκ. 11:20), τα λόγια Του γίνονται πιο κατανοητά όταν θυμηθούμε ότι οι Αιγύπτιοι μάγοι στην εποχή του Φαραώ δεν κατάφεραν να φέρουν ψείρες όπως έκαναν ο Μωυσής και ο Ααρών με τις ράβδους τους, και παραδέχθηκαν την αδυναμία τους λέγοντας: «Τούτο είναι το δάκτυλον του Θεού» (Εξοδ. 8:19).

Ή ακόμη, θυμόμαστε τα συγκινητικά λόγια του Κυρίου, όταν καθώς κατέβαινε από το Όρος των Ελαιών, κάποιοι Φαρισαίοι Του ζήτησαν να επιτιμήσει τους μαθητές Του, που Τον δοξολογούσαν ως τον ερχόμενο βασιλέα. «Σας λέγω», είπε, «εάν ούτοι σιωπήσωσι, οι λίθοι θα φωνάξουν» (Λουκ. 19:40). Η φύση αυτής της κραυγής γίνεται πιο ξεκάθαρη αν υποθέσουμε ότι είχε στον νου Του τον Αββακούμ, που προφήτευσε ότι οι ίδιες οι πέτρες των σπιτιών των πονηρών οικοδόμων θα μιλούσαν για να τους κατηγορήσουν:

«Ο λίθος εκ του τοίχου θα βοήσῃ, και το ξύλον εκ του δοκού θα αποκριθῇ» (Αββ. 2:11).

Πόσο φυσικά και πρόθυμα στρέφεται ο Κύριος από τις ιστορίες των πατριαρχών στους λόγους των προφητών, και αντίστροφα, στις διάφορες δηλώσεις Του. Η **γλώσσα της Γραφής είναι η φυσική Του γλώσσα**. Είναι επίσης η υπερφυσική Του οδός έκφρασης, επειδή ασχολείται με το έργο του Πατέρα Του, και η Παλαιά Διαθήκη είναι **ο ζωντανός και αιώνιος λόγος του Πατέρα Του**. Εκείνος ο λόγος είχε δοθεί στους δούλους Του στις αρχαίες ημέρες και καταγράφηκε στην Παλαιά Διαθήκη· και τώρα εκείνος ο λόγος είχε ενσαρκωθεί στο πρόσωπο του Υιού του Θεού.

Αυτή την αλήθεια διατύπωσε ο Κύριος στη συνάντησή Του με τον Ναθαναήλ, με λόγια εμπνευσμένα από την ιστορία του Ιακώβ. Ο Ιακώβ είχε δει σε όραμα μια σκάλα, στην οποία ανεβοκατέβαιναν άγγελοι, μεταφέροντας μηνύματα από τον Θεό στον άνθρωπο. Ο Ναθαναήλ, «αληθινός Ισραηλίτης», χωρίς δόλο, είχε ήδη αναγνωρίσει στον Ιησού τον Βασιλιά του Ισραήλ· αλλά ο Ιησούς τού λέει ότι η μαθητεία του θα του επιτρέψει να δει στην πραγματικότητα αυτό που ο Ιακώβ είδε μόνο σε όνειρο: **ο Ιησούς ο ίδιος είναι η σκάλα** που ενώνει ουρανό και γη, αγιότητα και αμαρτία. «Αληθώς, αληθώς σας λέγω· από τώρα θα δείτε τον ουρανό ανεωγμένον και τους αγγέλους του Θεού να ανεβαίνουν και να κατεβαίνουν επί τον Υιόν του ανθρώπου» (Ιωάν. 1:51).

Μερικά ακόμη παραδείγματα έμμεσων αναφορών στην Παλαιά Διαθήκη μπορούν να αναφερθούν συνοπτικά ώστε η επιλογή να είναι όσο το δυνατόν πιο αντιπροσωπευτική. Όταν ο Κύριος προτρέπει τους εβδομήντα μαθητές Του, επιστρέφοντας από την επιτυχή αποστολή τους στη Γαλιλαία, να χαίρονται που τα ονόματά τους είναι γραμμένα στον ουρανό (Λουκ. 10:20), φαίνεται να ανακαλεί την πίστη —ήδη από την εποχή του Μωυσή— στην ύπαρξη ενός θεϊκού βιβλίου με τα ονόματα των δικαίων. Ο Θεός είχε πει στον Μωυσή ότι όσοι λάτρεψαν το χρυσό μόσχο θα διαγράφονταν από αυτό το βιβλίο (Εξοδ. 32:33)· και ο Ψαλμωδός ευχόταν το ίδιο για όσους τον καταδίωκαν άδικα (Ψαλμ. 69:28).

Η απάντηση του Κυρίου στους αποστόλους, όταν παραπονέθηκαν για τη σπατάλη του μύρου που έχυσε πάνω Του η γυναίκα στη Βηθανία, βασίζεται στην πρόρρηση του Μωσαϊκού νόμου ότι «δεν θα λείψουν οι πτωχοί από τη γη» (Δευτ. 15:11).

Και η διαβεβαίωσή Του ότι «ουδέν αδύνατον παρά τω Θεώ» (Μάρκ. 10:27), όταν Τον ρώτησαν «τίς δύναται να σωθῇ;» θυμίζει τα λόγια του Θεού

προς τον Αβραάμ όταν η Σάρρα γέλασε στην υπόσχεση του Θεού: «Είναι τί αδύνατον εις τον Κύριον;» και τα λόγια του Ιώβ όταν τελείωσε η δοκιμασία του: «Εξεύρω ότι δύνασαι τα πάντα, και ουδέν των βουλών σου δύναται να εμποδισθεί» (Ιώβ 42:2).

Τέλος, όταν ο Κύριος άκουσε ότι οι Φαρισαίοι σκανδαλίστηκαν επειδή δίδαξε πως μόνο ό,τι βγαίνει από την καρδιά του ανθρώπου τον μολύνει, απάντησε: «Πάσα φυτεία, την οποίαν δεν εφύτευσεν ο Πατήρ μου ο ουράνιος, θα εκριζωθή» (Ματθ. 15:13), λόγια βασισμένα στην περιγραφή του Ησαΐα περί Ισραήλ ως «βλαστός του Κυρίου, έργο των χειρών Του» (Ησ. 60:21) – και υπονοεί ξεκάθαρα ότι οι Φαρισαίοι δεν ήταν αληθινά μέλη του Ισραήλ που θα δοξάσει τον Θεό.

III. Η Παλαιά Διαθήκη ήταν η τελική και απόλυτη αυθεντία

Η ύψιστη εξουσία που ο Κύριός μας απέδιδε στην Παλαιά Διαθήκη διακρίνεται και πάλι με τον πιο έντονο τρόπο στις αντιπαραθέσεις Του με τους θρησκευτικούς ηγέτες της εποχής Του. Είναι φανερό ότι η τήρηση του ηθικού νόμου, όπως αυτός περιέχεται στο Δεκάλογο, αποτελούσε για Εκείνον – όπως και για εκείνους – τον θεόθεν καθορισμένο τρόπο για την είσοδο στην αιώνια ζωή. «Εάν θέλεις να εισέλθεις στη ζωή», είπε, «τήρησε τις εντολές», και στη συνέχεια απαρίθμησε μερικές από αυτές (Ματθ. 19:17-19).

Σε άλλη περίπτωση, διατύπωσε κατηγορηματικά ότι το θείο θέλημα όσον αφορά την ίδρυση και τον σκοπό του γάμου είχε αμετάκλητα διατυπωθεί σε δύο αποσπάσματα της Γένεσης: «Άρσεν και θήλυ εποίησεν αυτούς» και «Δια τούτο θα εγκαταλείψει άνθρωπος τον πατέρα αυτού και την μητέρα και θα προσκολληθεί εις την γυναίκα αυτού, και θα είσθε οι δύο εις σάρκα μίαν» (Μάρκ. 10:6-7· Γέν. 1:27· 2:24).

Ότι ο Κύριος κατήργησε τον Μωσαϊκό Νόμο είναι αναληθές και αντίθετο με τα στοιχεία (βλ. Ματθ. 5:17-19). Η προθυμία Του να συμμορφώνεται με τους κανονισμούς του Νόμου, ακόμη και σε σχετικά δευτερεύοντα ζητήματα, φαίνεται στην εντολή Του προς τον λεπρό να παρουσιαστεί στον ιερέα (Μάρκ. 1:44)· στον σεβασμό Του για τον ιουδαϊκό νόμο περί μαρτυριών (Ματθ. 18:16· Ιωάν. 8:17)· και στην πληρωμή του φόρου του ναού (Ματθ. 17:24 κ.ε.).

Όμως ο Κύριος γνώριζε ότι πριν ο αμαρτωλός άνθρωπος μπορέσει να τηρήσει πλήρως τις ηθικές απαιτήσεις του θείου νόμου, είναι απαραίτητη η αναγέννηση· και εξέφρασε την έκπληξή Του που ο Νικόδημος, «ο άρχοντας

του Ισραήλ», δεν γνώριζε ότι η υπόσχεση για τη νέα γέννηση είχε ήδη δοθεί στην Παλαιά Διαθήκη (Ιωάν. 3:10). Προφανώς είχε στον νου Του χωρία όπως αυτό του Ιεζεκιήλ 36:25-27: «Θα δώσω εις εσάς καρδίαν νέαν και πνεύμα νέον θα εμβάλω εις εσάς».

Ο Κύριος ήρθε σε σύγκρουση με τους Φαρισαίους όχι επειδή ήταν αντίθετος προς τον γραπτό λόγο του Νόμου, στον οποίον και οι δύο πλευρές προσέφευγαν, αλλά επειδή κατά την κρίση Του ο φορμαλισμός και η σοφιστεία του νομικού συστήματος που οι Φαρισαίοι είχαν επιβάλει πάνω στον Νόμο τούς έκανε αναίσθητους στον ζωντανό λόγο του Θεού. Τους εξαπατούσε να πιστεύουν ότι η τήρηση των δικών τους κανόνων και παραδόσεων τους εξασφάλιζε τη θεία εύνοια και τύφλωνε τα μάτια τους να μην αναγνωρίσουν Εκείνον, στον οποίον ο θείκός Νόμος βρίσκει την τέλεια εκπλήρωσή του.

Αυτό που ξεσήκωσε την αντίδρασή Του ήταν μεταξύ άλλων η σοφιστεία που δικαιολογούσε την πρακτική του «Κορβάν»· η ψευδής συναγωγή ότι η εντολή «αγάπα τον πλησίον σου» σήμαινε ότι πρέπει να μισείς τον εχθρό σου· ο περιορισμός των εντολών για φόνο και μοιχεία μόνο στις εξωτερικές πράξεις· η υπόθεση ότι μόνο οι όρκοι που περιλάμβαναν το όνομα του Θεού ήταν δεσμευτικοί· και η διαστρέβλωση του νόμου του διαζυγίου ώστε να επιτρέπεται διαζύγιο «για κάθε αιτία».

Για όλους αυτούς τους λόγους, ο Κύριος κάλεσε τους Φαρισαίους να «ξανακαθίσουν στα θρανία» και να μάθουν να ερμηνεύουν το γράμμα των εδαφίων υπό το πνεύμα που διαπνέει ολόκληρη τη Γραφή. Όταν κατηγορήσαν τους μαθητές Του ότι βεβήλωσαν το Σάββατο κόβοντας στάχυα, όχι μόνο τους υπενθύμισε το παράδειγμα του Δαβίδ που έφαγε άρτους της προθέσεως το Σάββατο, αλλά τους επεσήμανε ότι, αν είχαν κατανοήσει το νόημα της αποκάλυψης του Θεού στα λόγια «Ελεος θέλω και ουχί θυσία», δεν θα είχαν καταδικάσει τους αθώους (Ματθ. 12:4-7· Ωσ. 6:6). Στο ίδιο χωρίο του Ωσηέ παρέπεμψε και όταν τους εξήγησε πως η πρόσκλησή Του για τη Βασιλεία δεν απευθυνόταν στους αυτάρεσκους δικαίους, αλλά στους αμαρτωλούς που αναγνώριζαν την απελπιστική τους ανάγκη (Ματθ. 9:12-13).

Όταν οι Σαδδουκαίοι προσπάθησαν να εμπαίσουν την πίστη στη μέλλουσα ζωή, παρουσιάζοντας ένα υποθετικό σενάριο βασισμένο στον νόμο του λεβιτικού γάμου (Δευτ. 25:5 κ.ε.), ο Κύριος τους είπε ότι πλανώνται επειδή αγνοούν το τι συνεπάγονται τα λόγια του Θεού στο «βιβλίο του Μωυσή»: «Εγώ ειμί ο Θεός του Αβραάμ, ο Θεός του Ισαάκ και ο Θεός του Ιακώβ» (Μάρκ. 12:26). Ήταν σε όλους όσοι σκόπιμα αγνοούσαν την αλήθεια, έκαναν λανθασμένες υποθέσεις και βασιζόνταν σε ανθρώπινες παραδόσεις για σωτηρία, που ο Κύριος εφάρμοσε τα λόγια του Θεού μέσω του Ησαΐα

προς εκείνους που συνδύαζαν λατρεία του Θεού με επιμονή σε ανθρώπινα προστάγματα: «Ο λαός ούτος με τιμά με τα χείλη, η δε καρδιά αυτών μακράν απέχει απ' εμού· ματαιώς δε με σέβονται, διδάσκοντες διδασκαλίας εντάλματα ανθρώπων» (Μάρκ. 7:6-7· Ησ. 29:13).

Πόσο πιο αγαπητή στην καρδιά του Κυρίου ήταν η τιμή που Του απέδωσαν τα παιδιά στον ναό, όταν επανέλαβαν τον ύμνο που άκουσαν την Κυριακή των Βαΐων: «Ωσαννά τω Υιώ Δαβίδ». Κάθε άλλο παρά ενοχλημένος ή αγανακτισμένος ήταν με τη συμπεριφορά των παιδιών· αντίθετα, αναγνώρισε ότι **οι αντίπαλοί Του, οι αρχιερείς και οι γραμματείς**, ήταν εκείνοι που στην ουσία ελέγχονταν μέσα από τα λόγια των παιδιών. Και τους παρέπεμψε στην αλήθεια του Ψαλμού 8: «Εκ στόματος νηπίων και θηλαζόντων κατηρτίσω αίνεσιν» (Ματθ. 21:16).

Στα λόγια που καταγράφονται στο Ιωάν. 5:39-47 βρίσκουμε μια ακόμη ξεκάθαρη δήλωση για τη φύση της σύγκρουσης του Κυρίου με τους αντιπάλους Του. Δεν τους κατακρίνει επειδή ερευνούσαν τις Γραφές ή επειδή πίστευαν ότι θα βρουν σε αυτές την αιώνια ζωή. Τους επιπλήττει γιατί **δεν έβλεπαν ότι η Παλαιά Διαθήκη διαρκώς έδειχνε πέρα από τον εαυτό της σε κάποιον που επρόκειτο να έρθει**, χωρίς τον οποίον παρέμενε ουσιαστικά **ανολοκλήρωτη και ασυντόνιστη**. Στην πραγματικότητα, μελετούσαν τη Γραφή **χωρίς σχέση με τον ζωντανό Θεό** που την ενέπνευσε και που εξακολουθεί να μιλά και να προσφέρει αιώνια ζωή· έτσι, όταν ήρθε ο Χριστός «εν τω ονόματι του Πατρός», με την εξουσία Του και ως εκπρόσωπός Του, Τον απέρριψαν.

Είχαν θέσει τις ελπίδες τους στην προφητεία του Μωυσή ότι ο Θεός θα εξολόθρευε όλους τους εχθρούς τους· αλλά ο Κύριος τους λέει ότι **ο Μωυσής είναι ο κατηγορός τους**, γιατί ο Θεός είχε πει στον Μωυσή ότι θα αναστήσει έναν **προφήτη σαν κι εκείνον, τον οποίον ο Ισραήλ οφείλει να ακούσει** (Δευτ. 18:18).

Και όχι μόνο αναγνώριζε ο Κύριος πως αυτή η προφητεία του Μωυσή εκπληρωνόταν στο πρόσωπό Του. Υπήρχε επίσης και μια **προφητεία του Δαβίδ** που είχε γι' Αυτόν βαθιά σημασία. Αυτό φανερώθηκε όταν ο Κύριος ρώτησε τους Φαρισαίους αν ο τίτλος «Υιός του Δαβίδ» αρκεί για να περιγράψει τον Μεσσία. Διότι ο ίδιος ο Δαβίδ – όπως ο Κύριος ρητά δηλώνει ότι μιλούσε με θεία έμπνευση – φανέρωσε ότι **ο μεγαλύτερος Υιός του Δαβίδ** ήταν στην πραγματικότητα **ο Κύριός του**, που μοιράζεται τη **θεϊκή εξουσία** του ίδιου του Θεού (Ματθ. 22:43-44· Ψαλμός 110:1).

IV. Κριτική στάση

Αυτή η τελευταία αναφορά, στην οποία ο Κύριος μας όχι μόνο αποδίδει τη συγγραφή του Ψαλμού 110 στον Δαβίδ, αλλά και αναγνωρίζει τη θεία έμπνευση με την οποία ο Δαβίδ μίλησε, μπορεί να χρησιμεύσει ως κατάλληλη μετάβαση σε μια σύντομη εξέταση των τριών κύριων βάσεων πάνω στις οποίες η στάση του Κυρίου μας απέναντι στην Παλαιά Διαθήκη – όπως παρουσιάζεται στα Ευαγγέλια – τείνει να απορριφθεί στον σύγχρονο κόσμο.

Πρώτον, λέγεται ότι, επειδή οι ευαγγελιστές και άλλοι συγγραφείς της Καινής Διαθήκης είχαν την ίδια στάση απέναντι στην Παλαιά Διαθήκη με αυτήν που αποδίδεται στον Ιησού, πρέπει να δεχθούμε την πιθανότητα ότι Του απέδωσαν πολλές αναφορές και υπαινιγμούς που στην πραγματικότητα δεν έκανε ο Ίδιος. Με άλλα λόγια, όταν λέει «είναι γεγραμμένο», στην πραγματικότητα εκφράζεται η δική τους αποδοχή της Γραφής και όχι η δική Του. Ή, όταν αναφέρεται στον Δαβίδ ως συγγραφέα του Ψαλμού 110, αυτό είναι η άποψη των συγγραφέων και όχι του Κυρίου.

Μερικοί πάνε ακόμα παραπέρα, υποστηρίζοντας ότι ορισμένα από τα περιστατικά στα οποία περιλαμβάνονται τέτοιες αναφορές στην Παλαιά Διαθήκη δημιουργήθηκαν από τους ευαγγελιστές υπό το φως αυτών των αναφορών.

Ενάντια σε αυτή την άποψη μπορούμε να αντιπαραθέσουμε με βεβαιότητα το γεγονός ότι οι ευαγγελιστές, κάθε άλλο παρά ενεργούν τυχαία, φαίνεται να επιδεικνύουν **μεγάλη προσοχή** στο να διακρίνουν τη δική τους χρήση των αποσπασμάτων της Παλαιάς Διαθήκης από τα αποσπάσματα που παραθέτει ο ίδιος ο Ιησούς.

Σε κάθε περίπτωση, είναι εξαιρετικά πιθανό – αν όχι βέβαιο – ότι ο λόγος που οι Απόστολοι και οι Ευαγγελιστές μπόρεσαν να συνδυάσουν τόσο διαφορετικά αποσπάσματα της Γραφής και να βρουν σε αυτά φως για να κατανοήσουν το πρόσωπο και την αποστολή του Διδασκάλου τους, ήταν ακριβώς επειδή **ο Ίδιος τους είχε πρώτος κατευθύνει στη σωστή ερμηνεία** αυτών των χωρίων. Έτσι, ορισμένα από τα αποσπάσματα της Παλαιάς Διαθήκης που παρατίθενται από τους ευαγγελιστές, και δεν αναφέρθηκαν σε αυτό το κεφάλαιο, ίσως να τα είχε πρώτος αναφέρει ο ίδιος ο Κύριος. Δεν ήταν αυτοί, αλλά Εκείνος που ήταν ο πρωτοπόρος στο ζήτημα αυτό.

Κάθε υπόθεση ότι **δεν θα μπορούσε** να έχει χρησιμοποιήσει την Παλαιά Διαθήκη με τον τρόπο που Του αποδίδεται στα Ευαγγέλια, φαίνεται να συγκρούεται άμεσα με το σαφές στοιχείο ότι οι συγχωριανοί Του, όταν Τον

άκουσαν να ερμηνεύει τις Γραφές στη συναγωγή τους, **έμειναν κατάπληκτοι** από τη σοφία Του, δεδομένης της ταπεινής καταγωγής Του και της πλήρους απουσίας επίσημης εκπαίδευσης (Ματθ. 13:53-56).

Και επιπλέον, μπορούμε ευλόγως να ρωτήσουμε: **αν ισχύει αυτή η θεωρία**, γιατί **δεν Του απέδωσαν ακόμη περισσότερες** αναφορές στην Παλαιά Διαθήκη και μάλιστα με **πιο άμεσο και σαφή** τρόπο; Και ακόμη πιο σημαντικά, **γιατί δεν φρόντισαν οι ευαγγελιστές** οι παραθέσεις που αποδίδουν στον Ιησού να συμφωνούν αυστηρά είτε με το εβραϊκό είτε με το κείμενο της Μετάφρασης των Εβδομήκοντα;

Αντιθέτως, μερικές φορές συναντούμε αλλαγές — όπως εκείνη που έχει ήδη σημειωθεί στην παράθεση του Ζαχαρία 13:7 («Θα πατάξω» αντί του απλού «Πάταξον») — που παραμένουν **αναλλοίωτες** στο κείμενο. Μεταγενέστεροι αντιγραφείς των ευαγγελικών χειρογράφων, όπως είναι γνωστό, **συχνά προσαρμόζουν** τέτοιες παραθέσεις ώστε να συμφωνούν περισσότερο με το πρωτότυπο· όπως για παράδειγμα στο εδάφιο από τον δεύτερο Ψαλμό που φέρεται να ακούστηκε από την ουράνια φωνή κατά τη βάπτιση του Ιησού, στο Λουκάς 3:22, όπου ορισμένοι κώδικες περιλαμβάνουν ολόκληρο το εδάφιο: «Συ είσαι ο Υιός μου ο αγαπητός, σήμερον σε εγέννησα».

Ομοίως, από τη μαρτυρία χειρογράφων τόσο του Ματθαίου όσο και του Λουκά φαίνεται πιθανό ότι ο Κύριος παρέθεσε τα λόγια από τον Ιερεμία 22:5 ως «ο οίκος σας αφήνεται σε εσάς» – δηλαδή, στη μοίρα σας, αφού ο Θεός έχει αποσύρει την προστασία Του (Ματθ. 23:38)· αλλά αργότεροι αντιγραφείς πρόσθεσαν τη λέξη «έρημος» για πληρότητα.

Ως μια πιο γενική και πιο διεισδυτική κριτική αυτής της προσπάθειας υποβάθμισης της μαρτυρίας, μπορούμε να δεχθούμε τα λόγια του B. B. Warfield: «Η μαρτυρία του Κυρίου μας στην Παλαιά Διαθήκη είναι τόσο συχνή, λεπτομερής, οικεία και σε μερικές περιπτώσεις τόσο έμμεση και, κατά κάποιον τρόπο, κρυμμένη, ώστε δεν μπορεί να εξηγηθεί παρά μόνο ως αυθεντική· διαπερνά δε όλες τις πηγές πληροφόρησής μας για τη διδασκαλία του Ιησού, ώστε να είμαστε βέβαιοι ότι προέρχεται από τον Ίδιο».

Δεύτερον, συχνά υποστηρίζεται ότι ο Κύριος, σε πολλές από τις αναφορές Του στην Παλαιά Διαθήκη, χρησιμοποιούσε επιχειρήματα **ad hominem** — δηλαδή, μιλούσε στο επίπεδο της λαϊκής άγνοιας την οποία ο Ίδιος δεν συμμεριζόταν. Με βάση αυτή την υπόθεση, δεν είναι αναγκαίο να πιστεύουμε ότι αποδεχόταν την ιστορικότητα πολλών από τα περιστατικά στα οποία αναφερόταν, ούτε ότι θεωρούσε πως τα βιβλία που ανέφερε γράφτηκαν από τους συγγραφείς στους οποίους τα απέδιδε.

Ωστόσο, μια τέτοια εξήγηση φαίνεται **ασυμβίβαστη** τόσο με τη **σαφή ειλικρίνεια** που χαρακτηρίζει όλη τη διδασκαλία Του, όσο και με τη **μεγάλη προσοχή** με την οποία, για παράδειγμα, στο Κήρυγμα στο Όρος, διαχωρίζει στοιχεία του θείκου νόμου που είναι **διαρκώς δεσμευτικά**, από κατοπινές παρερμηνείες και ψευδείς συνάξεις, που περιλήφθηκαν στη γραμματειακή παράδοση και ενσωματώθηκαν στη φαρισαϊκή πρακτική.

Αναμφίβολα, αν ήταν απαραίτητο, θα είχε καταστήσει σαφές **και σε άλλα σημεία** πού ακριβώς διέφερε η δική Του ανώτερη γνώση από τις περιορισμένες απόψεις των αμαθών και ευκολόπιστων συγχρόνων Του.

Τρίτον, μια ακόμη προσπάθεια να υποβαθμιστεί η μαρτυρία του Κυρίου για την Παλαιά Διαθήκη αναγνωρίζει την απόλυτη ειλικρίνεια Του ως Διδασκάλου και Τον απαλλάσσει από την κατηγορία ότι απέκρυψε γνώση που διέθετε. Υποστηρίζει όμως ότι **ήταν εξίσου αδαής** με τους συγχρόνους Του ως προς τη γνήσια προέλευση και φύση της Παλαιάς Διαθήκης – γνώσεις που, όπως λέγεται, αποκτήθηκαν μόνο από την κριτική θεολογία των τελευταίων διακοσίων ετών.

Αν και εκ πρώτης όψεως αυτό το συμπέρασμα φαίνεται να **υπονομεύει** την πίστη στη **θεότητα** του Κυρίου, υπάρχουν πολλοί που δηλώνουν Χριστιανοί και **δεν διστάζουν να το υιοθετήσουν**, στηριζόμενοι στο ότι η ενανθρώπιση του Υιού του Θεού σήμαινε –κατά τη γνώμη τους– την **απόρριψη κάθε υπερφυσικής γνώσης** που απολάμβανε στην πριν από την ενσάρκωση κατάσταση Του και την **αποδοχή των εσφαλμένων και άκριτων αντιλήψεων** των συγχρόνων Του.

Αυτή είναι μια θέση που είναι **πολύ δύσκολο, αν όχι αδύνατο, να διατηρηθεί**, εφόσον είναι βάσιμη η κύρια θέση αυτού του κεφαλαίου: ότι **ο Κύριος θεμελίωσε τις προσωπικές Του αξιώσεις**, το αίσθημα ειδικής αποστολής Του και το κύρος της διδασκαλίας Του **στην πίστη ότι η Παλαιά Διαθήκη ήταν όχι μόνο μια αυθεντική αποκάλυψη του Πατέρα Του, αλλά η αδιαμφισβήτητη έκφραση του θελήματός Του προς τον ίδιο Του τον Υιό.**

Αν σε οποιοδήποτε σημείο αναμέναμε από τον Κύριο **να μιλήσει με θείκη εξουσία και απόλυτη αλήθεια**, τότε αυτό είναι σίγουρα εδώ. Πράγματι, **αν μπορούσε να σφάλλει σε ζητήματα που ο Ίδιος θεωρούσε απολύτως συναφή με το πρόσωπό Του και την αποστολή Του, τότε είναι δύσκολο να κατανοήσουμε πώς ή γιατί μπορούμε να Τον εμπιστευθούμε σε οποιοδήποτε άλλο σημείο.**

Δεν είναι λοιπόν περίεργο που η επέκταση της “κενωτικής” θεωρίας της **ενανθρώπισης** στη στάση του Κυρίου απέναντι στην Παλαιά Διαθήκη οδήγησε σε μια **αυξανόμενη απροθυμία** εκ μέρους των **Φιλελεύθερων Καθολικών και Προτεστάντων** να χρησιμοποιούν την Παλαιά Διαθήκη στο κήρυγμα και στη λατρεία· και σε **υπερβολική εστίαση** σε εκείνες τις πτυχές της διδασκαλίας Του που επηρεάζονται λιγότερο από την αποκάλυψη της Παλαιάς Διαθήκης.

Αυτό σχεδόν πάντα σημαίνει ότι δίνεται έμφαση **στην αγάπη και το έλεος του Θεού** εις βάρος της **αυστηρότητάς Του και της οργής Του**· στην **ενσάρκωση** εις βάρος της **εξιλέωσης**· και σε **αποδυνάμωση της διδασκαλίας** για τη **μέλλουσα κρίση** του Κυρίου μας.

Η μαρτυρία του Κυρίου για την Παλαιά Διαθήκη και οι αξιώσεις Του για τη θεότητά Του φαίνεται να **συνδέονται στενότερα** απ’ ό,τι πολλοί σήμερα είναι διατεθειμένοι να παραδεχθούν. Γι’ αυτό προτείνω ότι, ενώ πρέπει να **καλωσορίζουμε κάθε φως** που προσφέρουν οι **αρχαιολογικές, γλωσσολογικές και κειμενικές μελέτες** για την Παλαιά Διαθήκη, ως **Χριστιανοί οφείλουμε να βλέπουμε αυτή τη μοναδική λογοτεχνία κυρίως μέσα από τα μάτια Εκείνου που δήλωσε: “Εγώ είμαι το Φως του κόσμου”, του Κυρίου και Σωτήρα μας Ιησού Χριστού.**

Ιούνιος 2025/π. Κ. Π.

